

Νοτιοανατολική ἄποψις τῶν Θηβῶν.
(Ἡ κοίτη τοῦ Ἰσμηνοῦ· ὁ Ἰσμηνίος ὄχθος)

Ἄλλὰ τοῦτο εἶνε συνάμα καὶ πᾶν ὅ,τι ὁ φιλάρχιος παρατηρητὴς ἐκ τοῦ προχείρου θὰ συνέλεγεν ἐκ τοῦ μικροῦ θησαυροῦ, τὸν ὅποιον διεφύλαξε μέχρις ἡμῶν ἡ ἐρημωμένη θηβαϊκὴ γῆ. Ἡ γεώλοφος καὶ γόνιμος χώρα ἐν πάσῃ τῇ μέχρι τοῦ Κιθαιρώνας καὶ τῶν πρὸς βορρᾶν παρὰ τὴν Ὑλικὴν λίμνην ὁρέων δὲν ἔχει οὐδαμοῦ λίθους καὶ αἱ χρεῖαι τῶν κατοίκων, εἰς τὰς ὁποίας καὶ σήμερον ἔτι θυσιάζονται τὰ ἐλάχιστα σωζόμενα λείψανα τῶν περὶ τὴν Καδμείαν θεμελίων ἀρχαίων τειχῶν, κατηνάλωσαν πρὸ αἰῶνων πᾶν ὅ,τι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ὑπ' αὐτὸ εἶχε περιλειφθῆ ἐξ ἀρχαίων λιθίνου ὕλικου. Εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ (τὸ παλαιὸν ἱερόν τοῦ Ἰσμηνίου Ἀπόλλωνος), εἰς τὸ ἐρειπιωμένον παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Νικολάου (τὸ παλαιὸν πιθανῶς Ἡράκλειον), εἰς τὸ ὅμοιον τῆς Ἁγίας Τριάδος (τῆς Ὀγκας ἴσως Ἀθηνᾶς παρὰ τὴν Δίρκην) καὶ τὸν ἐπὶ τῆς βορείας ὀμαλῆς προσβάσεως τῆς Καδμείας φραγματικὸν πύργον βλέπει τις ἀκόμη συνφυκοδομημένους ἐξειργασμένους τετραπλεύρους λίθους ἐκ τῶν ἀρχαίων τειχῶν καὶ ἄλλων ἴσως κτιρίων τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ οὐδὲν ἄλλο πλὴν τούτων ἐκ τῶν παλαιῶν ἐκείνων μνημείων αὐτῆς. Καὶ ἡ θέσις αὐτῶν διὰ τοῦτο καὶ ἡ σημασία μένει παντελῶς ἄγνωστος εἰς ἡμᾶς.

Καὶ ἡ τοπογραφία ὁμως τῆς πόλεως, τὸ ἀξιοπεριεργότατον σπουδασμα τοῦ παρατηρητοῦ σήμερον, δὲν παρέχει ὀλιγωτέρας ἀβεβαιότητος καὶ ἀμφιβολίας, αἵτινες εἰς τὴν ποιήσιν μὲν δύνανται νὰ παρέλθωσιν καὶ ἀσυζητητῆ ἐπὶ τέλους, εἰς τὴν ἱστορίαν ὁμως δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὑφίστανται. Ὁ Αἰσχύλος, ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Εὐριπίδης, οἵτινες ἐν Ἀθῆναις ζῶντες ἐξέδραμον βεβαίως πολλάκις μέχρι τοῦ Κιθαιρώνας, ἔφθασαν ἴσως ποτὲ καὶ πέραν αὐτοῦ μέχρι τῆς περιδόξου ἐκείνης τῶν μύθων πόλεως,

τὴν ὁποίαν αὐτοὶ μάλιστα διὰ τῆς ποιήσεώς των ἐνδοξότεραν κατέστησαν, ἐπὶ τῇ θεᾷ δὲ τῶν μυθικῶν αὐτῆς τόπων συνέλαβον ἴσως αὐτὰς τὰς ἰδέας τῶν μεγάλων αὐτῶν δραμάτων: τῶν Ἐπτὰ ἐπὶ Θήβας, τῆς Ἀντιγόνης, τῶν Φοινισσῶν, τῶν Βακχῶν, τῶν Ἰκετιδῶν καὶ οὕτινος ἄλλου τῶν ὁμοίων. Ζήτημα ὁμως εἶνε ἂν ἐσκέφθησάν ποτε νὰ συνδέσωσι μετὰ τῶν ποιητικῶν αὐτῶν περιγραφῶν τόσας τοπογραφικὰς πληροφορίας, ὅσας πεζότεροι χρόνοι θ' ἀπήτουν παρ' αὐτῶν χάριν τῆς ἱστορικῆς λεγομένης ἀληθείας. Τῆς Δίρκης τὰ νάματα καὶ τοῦ Ἰσμηνοῦ, τῶν «λιπαρῶν Θηβῶν ὁ μέγας σκόπελος», ἡ Καδμεία δηλονότι, τὰ χλοεροφόρα καὶ πυροφόρα αὐτῶν πεδία καὶ οἱ λιποτρόφοι λειμῶνες καὶ ἡ κρήνη τοῦ Ἄρεως καὶ τὸ σπήλαιον τοῦ δράκοντος καὶ οἱ ὑπερκείμενοι κρημνοὶ ἦσαν πᾶν ὅ,τι ἐχρειάζετο ὁ ποιητὴς διὰ τὰς λαμπράς των σκηνῶν αὐτοῦ εἰκόνας. Ἄλλὰ καὶ ταύτας ὁ ποιητικὸς αὐτοῦ χρωστήρ ἠδύνατο νὰ μεγαλύνῃ καὶ τροπόποιήσῃ ἄνευ φόβου μὴ προσκρούσῃ εἰς τῶν συγχρόνων αὐτοῦ τὰς ἀκριβεῖς τοπογραφικὰς γνώσεις. Ὁ Σοφοκλῆς εἰς τὴν πάροδον τῆς Ἀντιγόνης χαιρετίζει τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἥτις ἔφερε τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὰς Θήβας, τῆς χρυσῆς ὁμως ἡμέρας τὸ βλέφαρον φαντάζεται ἐξανατέλλον ἐκ δυσμῶν, διότι ὑπὸ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς Καδμείας ῥεεῖ ἡ Δίρκη, ὁ Ἰσμηνὸς δὲ ἐξ ἀνατολῶν. Ὁ Εὐριπίδης κάμνει ἐπίσης τοὺς πολὺ καλῶς βεβαία τὰς Θήβας γνωρίζοντας ἀκροατὰς του νὰ πιστεύσωσιν ὅτι ἡ Δίρκη, ἥτις κυρίως δὲν εἶνε οὔτε ἤτ' ὅποτε μείζον τι ἢ κρήνης ῥεῦμα ἄφθονον, εἶχε δυσπόρου ποταμοῦ βάθος, διότι ὁ Ἐπεσοκλῆς ἐν ταῖς Φοινισσαῖς τὴν κατὰ τοῦ ἀντιπέραν στρατοπεδευμένου ἐχθροῦ νυκτερινὴν ἐφοδὸν μόνον διὰ τὸν λόγον ροβεῖται ὅτι:

βαθὺς γέ τοι Διρκαῖος ἀναχωρεῖν πόρος,